

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'כג

ערב שבת קודש
פרשת פקודי / שקלים
כ"ח באדר"א התשע"ד

יוצא לאור על ידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מנחה: אין אומרים 'צדקתך'.

יום ראשון

ל' באדר"א, א' דראש-חודש אדר"ב

[מנהגי ראש-חודש פורטו לאחרונה בגליונות:
א"א, א"ב, א"ו, א"י, א"ד, א"ח].

מוצאי-שבת קודש: לפני שמונה-עשרה של
ערבית אין מכריזים 'עלה ויבוא', אבל טופחים על
השולחן להזכיר זאת.

שחרית: "עלה ויבוא". חצי הלל⁹. "ואברהם
זקן... זבדיה... ג' פעמים. קדישתתקבל. שיר-של-
יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום.

קריאת התורה. אשרי, ובא לציון, יהללו.

הכנסת ספר-תורה. חליצת התפילין. הנחת תפילין
דרבנות¹⁰, קריאת-שמע, פרשיות: 'קדש' ו'היה

(9) וידועים דברי הרבי, שמנהג חסידים 'לחטוף' ולומר את ברכת
ההלל בעצמו בחשאי (שיחות-קודש תשמ"א ח"ד ס"ע 322, בלתי
מוגה).

(10) יש לדון אם הנחת תפילין דר"ת 'כסדר' קודם מוסף, כנדרש
ע"פ הסוד (ע' כף-החיים סי' כה ס"ק צד ואילך), דוחה תפילה
בציבור למי שאינו מספיק זאת לפני התפילה, אף שבס' 'אות חיים
ושלום' (שם ס"ק כ) ובס' 'לקט הקמח' החדש (שם ס"ק קז) שללו
הנהגה זו.

באם לא הניחו תפילין דר"ת קודם מוסף - מפני שכחה או סיבה
אחרת - יניחם אחר מוסף (משמרת-שלום סי' ל ס"ק ג, הובא
בהוספות לשו"ע אדה"ז (הישן) ח"ג ד' עמ' 1310 הערה 7).

כי יביאך, שש זכירות¹¹ וחליצת התפילין. מזמור
(כלשהו, כדי לומר הקדיש), חצי קדיש, מוסף.

יום שני

א' באדר"ב - ב' דראש-חודש

* בקשר להליכה לבית-עלמין למי שנשלמו לו
י"ב חודשי אבלות בחודש זה, ראה בהערה¹².

* בקשר למצוות ומבצעי חג הפורים, כתב
הרבי: "אשר כל זה דורש זמן והכנה ופעולה - על-
כל-פנים מתחיל מראש החודש"¹³ וכן "כבכל דבר
חשוב - צריכה להיות הכנה מבעוד מועד, על-כל-
פנים מראש החודש"¹⁴.

(11) בהיום-יום (י"ט מנ"א) ובספר-המנהגים (עמ' 5) נזכרו
"הזכירות שנדפסו בסידור" בין הדברים הנאמרים בתפילין דר"ת,
כשמניחין ארבע זוגות תפילין; ובהערות וציונים ל'סידור עם דא"ח'
(שהרבי עבר עליהם והסכים לפרסמם) עמ' 718, נדפסה ההוראה
גם כשמניחים רק שני זוגות תפילין. ולא מסתבר שה'זכירות' שהן
בגדר 'מצווה' ולא 'תורה' (ובפרט שהכוונה בהן לתוכן הפסוקים
ולא ללשונם, אג"ק כרך יב ס"ע ג) ייכללו בהוראה (היום-יום א
טבת, ספר-המנהגים עמ' 36) "השיעורים לומדים אחר סיום כל
התפילה" וייאמרו ללא תפילין כבשבת וי"ט.

(12) מי שנפטר אביו או אמו בחודש ניסן אשתקד, ובחודש אדר-שני
ימלאו לו י"ב חודשי אבלות, יש נוהגים לעלות לבית העלמין (גם)
ביום השלמת י"ב חודש (ע"פ שו"ע יו"ד סי' שד"מ ס"כ), וכן מי שיש
לו יארציט באדר סתם, מחמירים רבים, גם בין אנ"ש, לנהוג מנהגי
יארציט גם באדר"ב.

(13) לקוטי-שיחות כרך יא עמ' 340.

(14) ממכתב (כללי-פרטי) אדר"ח אדר תשמ"ב.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

הלכות ומנהגי חב"ד

קריאת התורה⁵: בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע - פקודי. בזמן קריאת הפסוק האחרון של הפרשה, המסיים את כל ספר שמות, מנהג ישראל לעמוד⁶. בסיום הספר אומר כל הציבור, ואחריו הקורא: "חזק חזק ונתחזק!" וגם העולה לתורה אומר זאת⁷. לאחר-מכן מניחים את הספר השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד הקריאה בו)⁸ ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר פרשת 'שקלים' - מתחילת פרשת כי תישא עד 'לכפר על נפשותיכם' (שמות ל,יא-טז). הגבהה וגלילה.

הפטרה: "ויכרות יהודיע", ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון של הפטרת 'מחר חודש'. קרא הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת השבוע, ואם נזכר אחר הברכות, קורא אותה בלא ברכה. המולד: יום שבת-קודש בשעה 3:10 אחה"צ ו-8 חלקים.

מברכים החודש: ראש חודש אדר-שני [ולא: אדר ב'] ביום הראשון וביום השני. אין אומרים 'אב הרחמים'. התוועדות בכית-הכנסת.

5 ע"פ לוח כולל-חב"ד.
6 רצוי שהקורא יפסיק קימעה לפני תחילת הפסוק (עכ"פ עד שיסיקו היושבים לעמוד), כדי שהציבור ישמע היטב את קריאת הפסוק - לוח 'דבר בעתו'.

7 ספר-המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חב"ד. בס' שולחן-הקריאה פכ"א כתב, שהעולה לא יאמר זאת מחשש הפסק, ובקצות השולחן ס' פד בבדי-השולחן ס"ק כב הוסיף ע"ז את הטענה "שהברכה היא לעולה, ולא שייך שהוא יאמר לעצמו". אמנם באג"ק ח"ד עמ' יד השיב על כך הרבי: "אמירת העולה לתורה 'חזק חזק ונתחזק' - לא חשיב הפסק, כי הוא שייך לקריאת הסיום (ראה שו"ע אדה"ז ס' קס"ז ס"ט), וגם הוא [העולה] אומר, כי נוסחא שלנו היא 'ונתחזק', עכ"ל.

8 רמ"א סו"ס קמו. שערי-אפרים שער י ס"ב. י"א שהרבי הקפיד להניח את הס"ת השני מימין הראשון דוקא.

שבת-קודש פרשת פקודי

מברכים החודש, פרשת שקלים כ"ט באדר-א' - ערב ראש-חודש

[מנהגי שבת-מברכים פורטו לאחרונה ב'התקשרות', גיליונות: א'א, א"י, א"ח]. השכם בבוקר¹ - אמירת תהילים בציבור². אחר-כך לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך התפילה³. רצוי לגלול את ספר-התורה השני לפרשת שקלים לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טירחא דציבורא'⁴.

פותחים את הארון, ומוציאים שני ספרי-תורה. לאחר שמגיעים לבימה, ניתן למסור גם לקטן להחזיק ספר (באם בטוחים שיחזיקנו ביציבות ובכבוד).

1 בשיחת ש"פ קורא, מברכים-החודש תמוז ה'תשמ"א ס"א (שיחות-קדש תשמ"א ח"ג עמ' 760), מזכיר הרבי 'טענות' שיש לאנשים שונים אודות תקנות כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ בקשר לשבת מברכים: "לשם מה עליו למעט משינתו, ולהתעורר שעה או שעה וחצי (משך זמן אמירת תהילים שלו) מוקדם יותר [מבכל שבת]?"
2 הפסוקים הנדפסים לאומרים לפני ואחרי התהילים, אין מנהגנו לאומרם, ובפרט לפני התהילים שלאחרי התפילה (ראה מענה הרבי בנדון ומשמעותו, 'התקשרות' גיליון תפד עמ' 17). לגבי ה"הי רצון', הרבי לא נהג לאומרו אחר כל ספר, אך היה אומר פ"א בסופו (כמו שהציע לחולה, שיאמר "את כל התהילים... בלי הפסק, היינו גם בלא אמירת 'יהי רצון' כי אם אחרי כל הספרים" - אג"ק ח"ה עמ' קפא) [כמובן בשינויים המתחייבים].
3 ספר-המנהגים עמ' 30.
4 בלקוטי-שיחות כרך ט"ז עמ' 349 נתבאר, שהשמחה באדר-שני היא ביתר שאת ויתר עז לגבי אדר-ראשון, ולא זו בלבד, אלא שנקט כ"ק אדמו"ר כמה פעמים (ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 292, 306, 403) את הלשון "משנכנס אדר..." לענין אדר-שני, ומשמע שזו שמחה חדשה לגמרי, כאילו לא היתה שמחה באדר-ראשון כלל. וראה 'שערי-המועדים' - אדר' ס' כה, ואג"ק כרך ה' עמ' רנה, וש"נ.

5 לוח דבר-בעתו.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ח באדר-ראשון ה'תשע"ד - ה' באדר-שני ה'תשע"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ח באדר-ראשון	ה' שביתת עשור.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	ה' נזקי ממון פרק ד.	מ"ע קסה. מל"ת שכת. מ"ע קסד. מל"ת קצו.
ש"ק	כ"ט באדר-ראשון	ה' שביתת יו"ט.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מ"ע קנט. מל"ת שכג. מ"ע קס. מל"ת שכד.
א'	ל' באדר-ראשון	פרק ד-ו.	פרק ו.	מ"ע קסב. מל"ת שכה. מ"ע קסג. מל"ת שכו.
ב'	א' באדר-שני	פרק ז-ח. ה' חמץ ומצה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	מ"ע קסו. מל"ת שכו. מ"ע קסז. מל"ת שכח. קצט.
ג'	ב' באדר-שני	פרק ב-ד.	פרק ח.	מ"ע קנו. מל"ת קצז. קצח.
ד'	ג' באדר-שני	פרק ה-ז.	פרק ט.	מל"ת ר. רא. מ"ע קנח.
ה'	ד' באדר-שני	פרק ח. נוסח ההגדה. ה' שופר וסוכה ולולב.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק י.	מ"ע קנו. ספר משנה תורה סוף הלכות חמץ ומצה: נוסח ההגדה. מ"ע קע.
ו'	ה' באדר-שני	פרק ג-ה.	פרק יא.	מ"ע קסח.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
6.01	5.37.2	12.24	11.54	9.00	6.17	5.19	4.58	4.11	ו', כ"ח באדר א'
6.02	5.37.9	12.23	11.53	8.59	6.16	5.18	4.57	4.10	ש"ק, כ"ט באדר א'
6.03	5.38.7	12.23	11.53	8.59	6.15	5.17	4.56	4.09	א', ל' באדר א'
6.04	5.39.5	12.23	11.53	8.58	6.14	5.16	4.55	4.08	ב', א' באדר ב'
6.04	5.40.2	12.23	11.53	8.57	6.12	5.15	4.54	4.07	ג', ב' באדר ב'
6.05	5.41.0	12.23	11.53	8.57	6.11	5.14	4.52	4.05	ד', ג' באדר ב'
6.06	5.41.7	12.22	11.52	8.56	6.10	5.12	4.51	4.04	ה', ד' באדר ב'
6.07	5.42.5	12.22	11.52	8.55	6.09	5.11	4.50	4.03	ו', ה' באדר ב'

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת פקודי / שקלים ויקרא	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ
פקודי / שקלים	5:00	6:14	5:15	6:15	5:06	6:14	5:18	6:16
ויקרא	5:06	6:19	5:21	6:20	5:11	6:20	5:23	6:21

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מול: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יור: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

פרשת פקודי

אלה פקודי (לה, כא)

חז"ל אומרים (בבא מציעא מב, א) שאין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, ועל-כן ספירת הדבר מהווה גורם מפריע לברכה. אבל כאשר הספירה נעשית "על-פי משה", הדבר מביא את המשכת השכינה וממשיך ברכה בלתי מוגבלת.

לכן ההלכה קובעת שאין למנות את ישראל, אפילו לדבר שבקדושה – כדי לדעת, למשל, אם יש 'מניין' – אלא באמצעות פסוק. ויש לומר שגם מניין זה הוא בכלל "אשר פוקד על-פי משה", שהרי הפסוק הוא מתורת משה.

באיזה פסוק מונים? בספר הפרדס לרש"י מובא שהפסוק הוא "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוהו אל היכל קדשך ביראתך", שיש בו עשר מילים. ואולם, אף שתוכן הפסוק קשור במיוחד לבית-הכנסת, נהגו בדורות האחרונים למנות בפסוק "הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם". ויש לומר שהסיבה לכך היא, משום שבעקבתא דמשיחא, כאשר יהודים נפגשים יחד, הבקשה והמשאלה הראשונה שלהם היא "הושיעה את עמך" – שתבוא כבר הגאולה.

(מהתועדות שבת-קודש פרשת ויקהל-פקודי תשמ"ג. התועדות תשמ"ג כרך ב, עמ' 1138)

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לה, כא)

המשכן משכן. שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין (רש"י)

רש"י מפרש ש'משכן' הוא מלשון 'משכון', דבר שאמנם לוקחים אותו לזמן מסוים, אבל הוא נשאר בשלמותו. מכאן שחורבן שני בתי-המקדש הוא באופן שמיד עם בניין הבית השלישי יחזור בשלמותן כל המעלות שהיו בשני הבתים הקודמים.

הביטוי "משכן העדות" רומז גם לכך, שכל מה שעתיד לבוא בימות המשיח תלוי במעשיהם ועבודתם של ישראל בעת הגלות:

הקב"ה קרא לישראל 'עדים', כדכתיב (ישעיה מג, י), "אתם עדי", כי הם המגלים, 'מעידים' ומספרים את הקב"ה בעולם. כשם שאברהם אבינו הקריא את שמו הגדול לבאי עולם, כך בני-ישראל בונים (במעשיהם ועבודתם עכשיו) את "משכן העדות" שעליו ועל בית-המקדש אמרו חז"ל בגמרא (שבת כב, ב), "עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל".

(מהתועדות שבת-קודש פרשת ויקהל-פקודי תשמ"ו. התועדות תשמ"ו כרך ב, עמ' 673)

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לה, כא)

הלשון הכפול "המשכן משכן" רומז לשני המשכנים – המשכן הרוחני שלמעלה והמשכן הגשמי שלמטה. אך המילה "העדות" נאמרה במשכן השני דווקא – המשכן הגשמי. כי 'עדות' שייכת רק בדבר מכוסה ונעלם; על דבר גלוי אין צורך בעדות. ומאחר שבמציאות הגשמית לא נראית אלוקות בגילוי, לכן זקוקים ל'עדות' על כך שבמשכן הגשמי היתה השראת השכינה.

(ליקוטי שיחות כרך א עמ' 198)

מטבע של אש מכפר על חטא כללי

מדוע מחצית השקל חייבת להינתן כממון הציבור ולקרבות הציבור דווקא? • איך גרם חטא העגל לירידה במשה רבינו, למרות שבעצמו היה למעלה? • התיקון לחטא כללי – נתנה של כל ישראל בשווה, מתוך "אש", להט והתלהבות • ההוראה: אין דיי בעשייה בקבלת עול, אלא דרושות חיות ו'אש' • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. בפרשת שקלים נאמר¹ "זה יתנו גו' מחצית השקל גו' לכפר על נפשותיכם", ש"נתנו כל אחד מחצית השקל והן לקנות מהן קרבנות צבור של כל שנה ושנה"², ועל זה נאמר "לכפר על נפשותיכם", דהיינו³, הכפרה על חטא העגל, כדאיאתא בירושלמי⁴ ובמדרש⁵.

חטא העגל היה חטא כללי⁶, שפגע לא רק באותם אנשים שהשתתפו בכך, אלא גם שבט לוי, שלא השתתפו בחטא זה⁷, ואפילו משה רבינו, שבשעת מעשה לא היה כלל באותן ד' אמות, והיינו, שלא היה אפילו בגדר "מי שיש בידו למחות כו"⁸, מכל מקום גם בו פגע החטא, כמו

ב. והביאור בזה בפרטיות יותר: ידוע שחטא העגל היה באותו סוג כמו חטא עץ הדעת. על-ידי חטא עץ הדעת ירדה זוהמא לעולם, ובשעת מתן תורה פסקה זוהמתן, ועל-ידי חטא העגל חזרה⁹.

ומזה מובן, שיכולים להבין בכירור יותר את ענינו של חטא העגל, על-ידי ההתבוננות במה התבטא חטא עץ הדעת, ובעניינו של מתן תורה: בתחילת הבריאה – "עולם על מילואו נברא"¹⁴,

(1) תשא ל, יג"ט.
(2) פרש"י עה"פ.
(3) מכאן עד סו"ד הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 162 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
(4) שקלים פ"ב ה"ג.
(5) תנחומא תשא יו"ד.
(6) והוא החטא הראשון – לאחר מ"ת, שבו פסקה הזוהמא שירדה לעולם ע"י חטא עץ הדעת, כדלקמן ס"ב (מהנחה בלתי מוגה).
(7) פרש"י במדבר א, מט. ג, יב. ועוד.
(8) ראה שבועות לט, ב. הובא בתניא פ"א.

(9) תשא לב, ז.
(10) ברכות לב, א. הובא בפרש"י עה"פ.
(11) ולכן ה' זה נוגע גם למשה רבינו, עליו נאמר (ברכה לג, ה) "ויהי ביישורון מלך" (מהנחה בלתי מוגה).
(12) כמ"ש (תשא ל, טו) "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" (מהנחה בלתי מוגה).
(13) שבת קמו, רע"א. זח"א נב, ב.
(14) רא א ב"ר פ"ב, ו.

ו"עיקר שכינה בתחתונים היתה¹⁵. עליידי חטא עץ הדעת ירדה זוהמא לעולם, ובגלל זה לא היה העולם כלי לאלקות בגילוי. וכידוע, שהגם שקיימו האבות כל התורה עד שלא ניתנה¹⁶, מכל מקום, לא היה קיום התורה קשור עם גשם העולם באופן פנימי, כיוון שרוחניות וגשמיות היו רחוקים זה מזה – רוחניות לא היתה יכולה לבוא בגשמיות בפנימיות ובאופן של קליטה¹⁷.

וחידוש מתן תורה הוא – שבטלה הזוהמא,

(א) הממון שנתן כל יחיד נעשה ממון ציבור. כל אחד נתן מממונו, אבל היה צריך לתת באופן שיתבטל מתורת ממון יחיד, וגם לא שותפות של כמה יחידים, אלא ממון ציבור.

(ב) בממון של מחצית השקל קנו קרבנות ציבור דווקא.

הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות (סדר קדשים) מבאר, שישנם ארבע סוגים של קרבנות: (א) קרבנות ציבור, (ב) קרבן יחיד, (ג) קרבן ציבור

כאשר נותנים את המטבע מתוך להט ואש שבאים מעצם הנשמה – יכולה "מחצית השקל" להיות "כופר נפשו"

היינו, שנעשה זיכוך בעולם, ולכן יכולים תורה ומצוות להיות בדברים גשמיים בפנימיות, לעשות מהגשמיות כלי לאלקות.

ואילו חטא העגל שב ועורר את הזוהמא של חטא עץ הדעת בכללות העולם.

בוודאי נשאר החידוש של מתן תורה גם לאחרי חטא העגל¹⁸, שהרי גם עכשיו ישנו חילוק בין בני ישראל לאומות העולם, להבדיל. אצל בני ישראל, הרי גם עכשיו¹⁹ נשאר תורה ומצוות בגשמיות, שעניינם הוא לחבר ולאחד גשמיות עם אלקות. אבל אף-על-פי-כן, חזרה מדה מסויימת של זוהמא, וזוהמא זו היא לא רק באנשים פרטיים ועניינים פרטיים, אלא גם בכללות העולם.

ג. על-פי זה יובנו כמה דינים שהיו במחצית השקל²⁰:

דומה לקרבן יחיד, (ד) קרבן יחיד דומה לקרבן ציבור.

קרבן ציבור היינו הקרבנות שיש להם זמן קבוע, ומקריבים אותם בתור ציבור, כמו תמידין ומוספין.

קרבן יחיד היינו הקרבנות שאין להם זמן קבוע, וכל אחד מקריב אותם בתור יחיד. קרבן ציבור דומה לקרבן יחיד היינו הקרבנות שמקריבים אותם בתור ציבור, אבל אין להם זמן קבוע, כמו פר העלם דבר. וקרבן יחיד דומה לקרבן ציבור היינו הקרבנות שמקריבים אותם בתור יחיד, אבל יש להם זמן קבוע, כמו קרבן פסח.

קרבן יחיד, גם קרבן יחיד שדומה לקרבן ציבור – לא קנו מממון מחצית השקל. אודות קרבן ציבור שדומה לקרבן יחיד – יש פלוגתא²¹, וההלכה היא שגם עבורם לא לקחו ממחצית השקל. אלא דווקא עבור קרבן ציבור ממש לקחו ממחצית השקל.

והטעם הפנימי לשני הדינים: כיוון שמחצית השקל היה עניין כללי – הוצרך להיות ממון ציבור, ושימש עבור קרבנות ציבור ממש.

ד. ומחצית השקל הוא התיקון על חטא העגל:

ח"ט ע' 124). וש"נ.
21) מנחות נב, א.

"ידוע, כי רבים מאנ"ש ובעיקר מתלמידי תומכי-תמימים והכולל ממשיכים לעשן הרבה שלכן אזרתי חלצי לעורר תשומת כבוד-קדושתו על זה.

"דיבור אחד של עצה – ועל-אחת-כמה-זכמה של הדרכה מכ"ק אדמו"ר שליט"א, בלי ספק ימעט המכשלה הזאת המכלה ממנום של ישראל ולדעת רופאים גם מחלישה בריאותם.

"עבדו המבקש סליחתו, צבי מאיר בן גיטל".
תגובת הרבי:

קשה לי לקחת היזמה בכיו"ב [=בכיוצא-בזה] כיוון

(1) שכמה וכמה מזקני החסידים מעשנים מכמה וכמה שנים והאדמו"רים לא אמרו להם דבר.

(2) כמה מהאדמו"רים ידוע שעשנו וכו'.

(3) אאמו"ר [=אדוני אבי מורי ורבי] ז"ל עשן רבות בידיעת אדמו"ר [=מוהרש"ב] נ"ע כמובן ופשוט.

ואגב סיגריות, לא אחת, בשעה שנכנס הרבי לבית-הכנסת והיה מבחין בבדל סיגריה מושלך על הארץ, היה מתכופף בעצמו ומרימו.

הטבת הבריאות הרוחנית

ונחתום באיגרת הרבי משנת תשל"ט בה פתחנו: וכיון שכתב לי על נושא זה, ברצוני לנצל

הזדמנות זו כדי להביע רעיון מעשי, בראותי עד כמה

נוגע לו עניין הקשור לבריאות הפיזית אף שאין לגביו תמימות דעים, ויש אנשים הסבורים שבמקרים מסויימים יש בו צד חיובי, וכי הפסקת העישון עלולה לעיתים להזיק יותר מהעישון עצמו.

וכל אלו הן נקודות שלא כאן המקום לדון בהן –

אני סמוך ובטוח כי עוד הרבה יותר מכך עוסק במרץ בהטבת הבריאות הרוחנית של אחינו בני-ישראל,

דהיינו – חיזוק קיום התורה והמצוות בחיי היום-יום. בתחום זה אין כל מקום לשום ספקות או חילוקי דעות על כך שהתורה והמצוות הם "חיינו ואורך ימינו". יש לחזור ולומר את הדברים אפילו עד מאה פעמים. כלומר: גם אם אדם ניסה 99 פעמים ללא הצלחה, עדיין מוטל עליו החיוב לנסות פעם אחת נוספת, וקל וחומר אם רק התחיל לקיים מצווה זו.

[במאמר המוסגר יצוין כי בשנת תשל"ח, לאחר

התקף הלב שעבר הרבי, ביקש הרופא מהרבי שיימנע מלקרוא ולהשיב על מכתבים. התבטא אז הרבי (שיחות-קודש תשל"ח כרך א, עמ' 595),

כי כמו שבסיגריות, הרגיל בזה אינו יכול להסתיי דעת מזה כלל, ואם נאלץ בעל כורחו פועל הדבר על בריאותו, כן גם לגבי ההרגל לקרוא מכתבים ולהפסיק וכו'...].

(תודת הכותב לרב הגאון ברוך אוברלנדר שליט"א על חלקו ברשימה זו).

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 276 ש"ח (ב' תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 138 ש"ח (ב' תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 6084000.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

לכך שכמה אנשים עשויים שלא להחשיב זאת לדבר שאינו תואם להשקפת התורה. בברכה [חי"ק]

גזירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה

בכרך ב' של 'מורה לדור נבוך' (עמ' 242-243) פורסם מכתב ארוך נוסף של הרבי (מחודש אלול תשל"ט) בנושא, ושם כותב הרבי בין השאר: אתה כותב אודות בעיית העישון, ושואל מדוע לא הוטל שום איסור על זה, וכו'.

אני מגלה מתוך מכתבתך שאתה מודע לבעיות ההלכתיות שקיימות בהטלת איסור. באופן מסורתי, סמכויות רבניות לא ששו להטיל איסורים אפילו במצבים שאינם שנויים במחלוקת, כאשר זה היה כרוך בגזירה שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה, מצב שבו הטלת איסור עלולה להביא בהכרח אנשים רבים להיות במצב של מוידים במקום שוגגים.

בוודאי שלא יהיה עניין להטיל איסור בנושא שלגביו חלוקת הדעות בקרב הסמכויות הרבניות.

ישנם אלה, שאמנם הם המיעוט, הטוענים שהסכנה הבריאותית שבעישון סיגריה לא הוכחה באופן שאינו מותיר ספק. זוהי אולי אחת הסיבות לכך – שייצור ומכירת סיגריות לא הוצאו אל מחוץ לחוק בידי רשויות הבריאות... מאמינים שעישון סיגריות... מהווה תחליף לשימוש בסמים.

אין צורך לומר ששיקולים אלה ואחרים אינם מצדיקים את השימוש בדבר שכבר נאסר על ידי הציבור של 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', אך הזכרתי את האמור למעלה כדי לענות על מכתבך ביחס לכמה מהסיבות לכך שלא הוטל שום איסור על עישון סיגריות. בנוסף לכך שזה רעיון לא יצירתי, ישנה גם האפשרות של סיגריה שאינה מזיקה שתוצג בקרוב.

הרה"ג ר' ברוך אוברלנדר שליח חב"ד ואב"ד בודפשט מסכם (במאמרו שב'תל תלפיות' קובץ ב' בודפשט תשנ"ט; ובשורת דברי רב"א) את מכתבו הראשון של הרבי, שנדפס ב'היכל מנחם' כדלהלן: (1) דעתו של הרבי שאין סכנה ברורה טמונה בעישון, ותלויה בדעות שבין הרופאים.

(2) אין לרבנים להתערב ולקבוע מה הם

הדברים המסוכנים "זהו ענין למומחים בתחום זה – דהיינו אנשי הרפואה", ואין זה מתפקידם של רבנים [וראה גם לקוטי שיחות חלק כו עמ' 117 הערה 41: "...חולה צריך להתנהג כהוראת הרופא אבל אין ההוראות עצמן חלק דההלכה אף שמקצתן הובא ברמב"ם..."].

(3) באם הרבנים יאסרו את העישון, הרי "כל איסור על-פי התורה הוא נצחי ואינו ניתן לשינוי", והרי בינתיים "מחקרים רבים נערכים כדי למצוא דרכים לסילוק אותם חומרים מזיקים ולייצר סיגריה שאינה מזיקה".

(4) "יש... הסבורים שבמקרים רבים יש בו [בעישון] צד חיובי" [=הכוונה שמועיל למחלות פרקינסון ואלצהיימר – ראה 'אנציקלופדיה הלכתית רפואית' חלק ה' טור 315-316].

(5) "הפסקת העישון עלולה לעתים להזיק יותר מהעישון עצמו".

עוד משער הרב אוברלנדר:

הרבי לא רצה שהתורה תפסוק שהעישון מסוכן, כי אז פסקי הדין ישיפיעו אכן על הטבע [להעיר מסיפור הצמח צדק שב'שמועות וסיפורים' חלק א' עמ' 59].

אבל השערתו המרכזית של הנ"ל במאמרו שם היא:

על-פי הידוע שרבותינו נשיאינו היו מעשנים (ראה גם אנציקלופדיה הלכתית רפואית חלק ה' טור 303 ובהערות שם), הרי אי אפשר לומר שהם עברו על איסור תורה אפילו בשוגג ומחסרון ידיעה.

מנהג קדושי עליון

השערה זו – אותה כתב הרב אוברלנדר בשנת תשנ"ט – התבררה כנכונה, לאור תשובת הרבי במכתב לסב רעייתו:

באחת ההזדמנויות כתב הרה"ח ר' צבי מאיר שטיינמץ (המכונה צבי יאיר) לרבי (הדברים נתפרסמו לראשונה במדור זה בגיליון תשפ"א עמ' 13):

"בס"ד, אל כ"ק אדמו"ר שליט"א

"אחרי בקשת שליחה – הנני רוצף [=מצרף] בזה קטעי עיתון בעניין סכנת העישון.

במחצית השקל נאמר "זה יתנו" – "זה" לשון גילוי, כמאמר רז"ל²²: "כל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר זה אילי".

והיינו, שעל-ידי מחצית השקל ועבודת הקרבנות, ובזמן הזה, על-ידי עבודת התפלה שבמקום קרבנות תקנום²³ – מבטלים את הזוהמא וחוזרים וממשיכים גילוי אלקות בעולם²⁴, כמו שהיה קודם החטא, ובאופן נעלה יותר, בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו.

* * *

ה. על²⁵ הפסוק²⁶ "זה יתנו וגו' מחצית השקל", איתא בירושלמי ובמדרש²⁷: "כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו וכו' כזה יתנו". ומבואר בתוספות²⁸ שהקב"ה הראה למשה מטבע של אש, לא בגלל שנתקשה משה לידע מהו מחצית השקל, "אלא שתמה על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו", וכדברי המדרש שם: מי יוכל ליתן כופר נפשו, "עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו"²⁹ ועדיין אינו מגיע וכו'. ובתור מענה לזה הראהו הקב"ה "מטבע של אש".

הגם שעניין הקרבנות – שגם הם כפרה על חטאים³⁰ – נאמר עוד לפני ציווי מחצית השקל, שהרי מיד לאחרי מתן-תורה נאמר כבר "וזבחת

(22) שמו"ר ספכ"ג.

(23) ברכות כו, ב. זח"ב כ, ב.

(24) וכדי לפעול את הגילוי ד"זה" – צריך להיות "יתנו": כל הנותן בעין יפה הוא נותן (ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ), היינו, שעבודת התשובה (שפועלת הכפרה על החטא) צריכה להיות באופן שנותן כל עניניו וכל כחות נפשו לאלקות בעין יפה (מהנחה בלתי מוגה).

(25) מכאן עד סוס"ז – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 923 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איות ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(26) תשא ל, יג.

(27) שקלים פ"א ה"ד. במדב"ר פ"ב, ג. ועוד. הובא בפרש"י עה"פ.

(28) ד"ה זאת החי' – חולין מב, א.

(29) איוב ב, ד.

(30) ובפרט ע"פ מ"ש הרמב"ן (ויקרא א, ט) בענין הקרבנות, "שיחשוב אדם... כי... ראוי לו שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה... נפש תחת נפש וכו'" (מהנחה בלתי מוגה).

עליו את עולותיך ואת שלמיך", מכל מקום, לא תמה משה על כך שקרבנות יכולים לכפר; רק בציווי על מחצית השקל תמה משה מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו. והביאור בזה:

מחצית השקל היתה כפרה³¹ על חטא העגל³², שהיה חטא של עבודה זרה. ועל זה תמה משה:

כיצד יכול מחצית השקל לכפר על חטא שכזה? מצוות הם בדוגמת אברים³³. כשם שבאברי האדם יש חילוקים: יש אברים פרטיים, שלכל אחד מהם יש חיותו הפרטי מהנפש (והם עצמם מתחלקים לשני סוגים: אברים שהנשמה תלויה בהם, ואברים שאין הנשמה תלויה בהם), ויש אברים כלליים, כמו מוח ולב, ובהם היא עיקר השראת הנפש³⁴, החיות לכל הגוף – כמו כן ישנם חילוקים אלו גם במצוות: מצוות פרטיות ומצוות כלליות. "אנכי" ו"לא יהיה לך" הם כללות כל התורה, שהם נוגעים לעצם הנשמה, ובהם תלויה ההתקשרות של יהודי עם הקב"ה.

ולכן, כשהקב"ה ציווה על נתינת מחצית השקל בתור כפרה על חטא עבודה זרה, שזוהו "כופר נפשו", כפרה עבור הנפש עצמה שבה פגע חטא העגל – תמה משה כיצד יכול מחצית השקל להגיע ולהיות כפרה עבור הנפש עצמה.

1. על-פי זה יובן פירוש האור החיים הקדוש על הפסוק³⁵ "כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם", שפסוק זה קאי אודות הסתלקות של צדיקים ראשי בני ישראל: "כי תשא את ראש בני ישראל" – שכאשר מסתלק צדיק קודם זמנו, הרי זה "לפקודיהם" (מלשון חסרון, כמו שכתוב³⁶ "ולא נפקד ממנו איש") – מצד החיסרון, החטא של בני ישראל.

כל הפירושים שבפסוק אחד שייכים זה לזה³⁷.

(31) וכדאיתא בירושלמי (שם ה"ג) בפירוש "כל העובר על הפקודים" (תשא שם) – "כל דעבר על פקודי"א" (מהנחה בלתי מוגה).

(32) ירושלמי שם. תנחומא תשא יו"ד.

(33) ראה ת"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא פכ"ג.

(34) תניא רפ"ט. וראה ת"ז תכ"א (נג, א). שם תכ"ז (עב, רע"ב).

(35) ר"פ תשא.

(36) מטות לא, מט.

(37) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.

מהי השייכות של פירוש האור החיים לפירוש הפשוט שבפסוק זה?

אך העניין הוא, שלפי הפירוש הפשוט מדבר הפסוק אודות חטא עבודה זרה, חטא ופגם כללי, ולכן יש לזה שייכות לפירוש האור החיים, כי, חטא כללי נוגע בכללות הנשמה ובנשמה הכללית, כפי שאכן היה בחטא העגל, שפעל ירידה במשה רבינו, ראש ישראל (אף שהוא בעצמו לא היתה לו שייכות כלל עם החטא, להיותו בעת מעשה למעלה), כמאמר רז"ל³⁸ "לך רד מגדולתך"³⁹.

וכיוון שחטא העגל גרם עניין המיתה - כידוע שעלידי נתינת הלוחות נעשה "חירות ממלאך המות"⁴⁰, ואילו חטא העגל חזר ועורר את חטא עץ הדעת שגרם מיתה בעולם - הרי זה משתקף באותו אופן גם בנשמה כללית, שזהו עניין הסתלקות הצדיקים.

א. אך עדיין צריך להבין⁴¹: כיוון שאצל משה רבינו לא היה קשה מהו מחצית השקל, אלא שהיה תמה כיצד יכול מחצית השקל להיות "כופר נפשו" - כיצד התיישבה תמיהתו כשהראהו הקב"ה "מטבע של אש"?

ויובן עליפי משל (שיש אומרים שמקורו מהבעל שם טוב)⁴² מאדם שלמד מלאכת צירוף זהב וכסף, והמלמד הראה לו כיצד לעשות את כל פרטי המלאכה, אבל, פרט זה, שתחת הזהב והכסף צריכים להבעיר אש, לא אמר לו, מרוב הפשיטות שבדבר. וכאשר התלמיד מילא אחר כך את כל פרטי העבודה, אבל החסיר פרט אחד, שלא הבעיר את האש - הרי מובן שלא היה פועל יוצא מעבודתו, והזהב והכסף נשארו גולם כמקודם.

38) ברכות לב, א. הובא בפרש"י תשא לב, ז.
39) ראה גם שיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח אדר תש"י בתחלתה (ת"מ חכ"ב ע' 78).

40) תקו"ז תנ"ו (צא, א).
41) ראה ע"ז גם בלקו"ש ח"א ע' 178 ואילך. ת"מ ח"ט ע' 120 ואילך.

42) ראה ספר בעש"ט עה"ת ר"פ תשא, ובהנסמך שם.

וזה היה מענה הקב"ה למשה רבינו כשהראה לו "מטבע של אש":

נתינת מטבע כשלעצמה, אינה יכולה להגיע עד עצם הנפש להיות כפרה עבורה; אבל כאשר לצורך זה משתמשים באש, שנותנים את המטבע מתוך להט ואש שבאים מעצם הנשמה, "נר הוי' נשמת אדם"⁴³ - אזי יכול "מחצית השקל" להיות "כופר נפשו".

פ. ומה באים לנקודה נוספת בשייכות למדובר בהתועדות שלפני זה⁴⁴:

דובר לעיל אודות סעיף י"א בהמשך באתי לגני [. . .], שבו מתחיל לבאר עניין ה"צבא" מלשון חיל - שבהתאם לכך צריך להיות אופן העבודה עתה, היינו, להתגייס לעבודת הצבא כדי לפעול ניצוח המלחמה, שזוהי העבודה של קבלת עול. אמנם, יש לדעת, שעניין זה צריך להיעשות גם מתוך חיות ואש, שאז הרי זה בכחינת "כופר נפשו".

וכאשר העבודה היא באופן של "מטבע של אש", אזי נותן הקב"ה לבניישראל "זהב וכסף ונחשת וגו"⁴⁵ [. . .], דהיינו כל העניינים הגשמיים, ובניישראל עושים מהגשמיים - רוחניות⁴⁶, כמו שכתוב⁴⁷ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

(מהתועדות פרשת שקלים התש"ח. ה'תש"כ.

תורת מנחם כרכים כב עמ' 78-80, כו עמ' 386-389)

43) משלי כ, כו.

44) שיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט סי"ט לעיל (תו"מ תש"כ ח"א) ס"ע 366 ואילך).

45) תרומה כה, ג.

46) ראה אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' רסה (נעתק ב"היום יום" כו טבת. וראה גם "היום יום" כט אדר שני. כו אלול).

47) שם, ח.

הרבי כי לא ראה את כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בריגא שייב בשעת העישון.

רש"ג ציין, כי בספר "דרכי חיים" בו מובאות הנהגות הרה"צ רבי חיים מצאנז בעל ה"דברי חיים", מובא, שהצדיק הנזכר "היה מעשן הלולקע" [=מקטרת] באמצע הסדר".

בהזדמנות (ש"פ כי תבוא תשד"מ - התועדות תשד"מ כרך ד' עמ' 2562) ציטט הרבי דוגמה בהלכה לעניין מסוים:

בנוגע לעישון בתשעה באב (בפרט בזמנים ההם שהעשן היה עובר דרך מים כו') כתב היעב"ץ בסידורו (דיני תשעה באב) ש"לצורך קצת, כשאינו מתכוון לתענוג, רק לעזור בעשיית צרכים, כידוע מטבעו ופעולתו הטובה בזה, כהאיגוונא פשיטא ליה דשרי... ועל-זה סמכתי ועבידנא עובדא בדידי... כשהוצרכתי לכך לצורך הבריאות כו".

יצוין עוד כי כשקם כ"ק אדמו"ר מה'שבעה' בשנת תשכ"ה [אחרי פטירת אמו הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה] ניגש לחנות שבעליה היה אינו יהודי וקנה שם חפיסת סיגריות (וראה 'היכל מנחם' כרך א' עמ' רמו).

איסור תורה - רק בדבר מוחלט ונצחי

באיגרת בשפה האנגלית, מכ' באדר תשל"ט (פורסמה במקורה ב'לחיים' - גיליון צא"ח בנייר יורק, מס' 337, במרחשוון תשנ"ה, ותורגמה ללשון הקודש ב"היכל מנחם" כרך ג, עמ' צז), מתייחס הרבי לשאלת השואל בעניין השקפת ההלכה ואי התערבות הרבנים בסוגיית עישון הסיגריות. וכך פותח הרבי את התייחסותו לסוגיה:

במענה למכתבו מיום ז' אדר, בו כותב על בעיית העישון - מובן ופשוט שזהו עניין למומחים בתחום זה - דהיינו, אנשי הרפואה.

בהמשך האיגרת בא הסבר מדוע אין הרבנים מוציאים איסור על עישון סיגריות:

כאן גם טמונה התשובה לשאלה, מדוע לא נקטו הסמכויות הרבניות עמדה בעניין זה.

זאת ועוד, וגם זה עיקר, גם אותן סמכויות רפואיות, הגורסות שעישון סיגריות מזיק לבריאות,

מבססות את דעתן על איכות הסיגריות המיוצרות כיום, והמכילות חומרים מזיקים. מחקרים רבים ונערכים כדי למצוא דרכים לסילוק אותם חומרים מזיקים ולייצר סיגריות שאינה מזיקה, ובמקרה כזה לא יהיה שום מקום להכריז איסור על עישון סיגריות. לפיכך, אם רבנים יוציאו איסור שזכה כיום יהיה הדבר, במקרה הטוב, בגדר הוראת שעה בלבד. ויותר מזה: כל איסור על-פי התורה הוא נצחי ואינו ניתן לשינוי, כשם שהתורה עצמה היא נצחית ואינה ניתנת לשינוי.

עם זאת מסיים הרבי:

באשר למצווה הכללית של "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", אין כל צורך שהרבנים ינקטו כל פעולה מיוחדת, משום שזהו דין יסודי בשולחן ערוך. ושוב נתפרסם בספר 'מורה לדור נבון' (כרך ג' עמ' 18) המכתב הבא:

ב"ה... מר... לוס אנג'לס, קליפורניה

שלום וברכה:

הנני לענות על הגלויה שלך, בה הנך שואל מדוע לא נקבע איסור מיוחד בנוגע לדברים מסוימים שמזיקים לבריאות, על יסוד ציווי התורה להיות זהיר מאוד בהגנה על בריאותו של האדם. בהקשר זה אתה מציין גם דוגמה מסויימת של סכנה בריאותית, ושואל איך ייתכן שיהודים, שחוץ לפרט זה הם שומרי מצוות, לא מקפידים בתחום זה.

במענה על שאלתך הראשונה, התשובה היא זאת: כאשר ישנה הלכה ברורה בקשר למצווה, בין אם זאת מצוות עשה או לא-תעשה, בוודאי אין צורך למנות את כל ההיבטים הפרטיים שדרכם מיישמים את המצווה האמורה, אלא אם כן ישנם שיקולים מיוחדים כלשהם שייתכן שלא שמו לב אליהם.

לגבי הדוגמה המסוימת של סכנה בריאותית שאתה מציין, דהיינו עישון, וודאי יודע אתה שישנן דעות שונות בנוגע לשאלה מה מכריע את מה, האם הנזק גדול מהתועלת או להיפך. שכן, אנשים מסויימים מוצאים שהעישון מסייע להרגיע את מתיחות העצבים, ממריץ את המוח וכדומה.

מיותר לומר שמה שנאמר למעלה לא נאמר במטרה להביע דעה באופן זה או אחר, מכיוון שהדבר כרוך בשאלת רב, ואין זה תפקידי לפסוק בשאלות ששייכות לרב. אני רק מסביר את הסיבה

הזכות להשלים את עבודת כל הדורות

מה שמושה רבנו ואדמו"ר הזקן לא סיימו – ניתן 'להרוויח' בתנועה קלה

איתא בגמרא "בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא כו' אנו כמי שלא באנו לעולם", "לפי שהן חיים לעולם, וכל זמן שהן קיימין אין אנו חשובים כלום".
ובנוגע לענייננו:

כאשר יבוא משיח ותהיה תחיית המתים, שיעמדו האבות, תנאים ואמוראים, ומה שנוגע אלינו בפרט: אבותינו רבותינו הק' – הרי מבין כל אחד (אפילו שוטה שבשוטים הכי גדול) שלא תהיה לנו שום תפיסת מקום.

וכיון שכן, צריכים לחטוף ולנצל את הזמן המועט שנשאר, כדי למלא את העבודה והשליחות שמצד כמה סיבות הוטלה על אחריותנו – להפיץ את תורת החסידות בזמן החושך כפול ומכופל, וכאמור לעיל שכאשר מתעסקים ומתמסרים למילוי השליחות, עד שעניין זה נעשה כל מציאותו, אזי מתעלים למעמד ומצב אחר לגמרי.

וכאשר פלוני בן פלוני ממלא ומשלים בפועל את העבודה שהתחיל לפעול משה רבינו, הבעל שם טוב, הרב המגיד, אדמו"ר הזקן, והנשיאים שלאחריו – להאיר לא רק את הגליא שבנפש על ידי גליא שבתורה, אלא גם את הסתים שבנפש על ידי סתים דאורייתא – הנה אף על פי שזהו דור יתום, שמצד עצמו אינו שייך לעבודה נעלית זו, אלא שמצד חסד חנם זיכו אותנו להשלים את העבודה, הרי זה באופן שאין המצוה נקראת אלא על שם הגומרה, ועל ידי עבודה קטנה של גמר המלאכה נוטל הוא שכר כנגד כולם.

וכפי שמצינו במלאכות שבת שאחת המלאכות היא "המכה בפטיש", דאף שלכאורה אינו עושה מאומה, שהרי המלאכה כבר נעשתה, והוא רק מכה בפטיש, מכל מקום, הרי זו מלאכה חשובה כמו כל המלאכות. ועל דרך זה בנדון דידן: כאשר משלימים בפועל את המלאכה שהתחיל משה רבינו ולא גמרה, הבעש"ט והרב המגיד לא גמרוה, ואדמו"ר הזקן ורבותינו נשיאנו הבאים אחריו לא גמרוה, ואילו הוא, על ידי הפצת תורת החסידות, יגמור את העבודה להמשיך עיקר שכינה בתחתונים, שזוהי כוונת כל ההשתלשלות – הרי אף על פי שאינו אלא "מכה בפטיש", נחשב הדבר למלאכה, ולא עוד אלא שאין המצוה נקראת אלא על שם הגומרה.

ובמילא צריכים אנו לידע גודל הזכות שניתנה לנו – שעל ידי תנועה קלה יכולים אנו להשלים בפועל את כל העבודה שנעשתה במשך כל הדורות שלפנינו, שהרי כל העניינים העיקריים שהיו צריכים להתייגע עליהם נעשו כבר, ועכשיו יכולים אנו על ידי תנועה קלה, ללא יגיעה גדולה, להרוויח גם את כל מה שנעשה בדורות שלפנינו על ידי ריבוי יגיעה, כיון שאין המצוה נקראת אלא על שם הגומרה.

(משיחת פורים תשי"ג, תורת מנחם כרך ת, עמ' 48-49)

סיגריה כרמז

החסיד ר' שמואל לויטין סיפר שהרשב"ץ (החסיד ר' שמואל בצלאל שעפטייל) היה מבוגר בכמה שנים מאדמו"ר הרש"ב, ולכן כשהיה שואל את הרבי איזו שאלה, לא רצה הרבי לומר לו שהעניין אינו כפי שאמר והסימן היה שאם העניין לא היה כמו שאמר הרבי היה נותן לו סיגריה...

עישון בפסח אצל החותן והאב

גם אביו של הרבי הרה"ג ר' לוי יצחק – נהג לעשן, כמסופר ב'כפר חב"ד' גיליון 711 עמ' 25, והרבי התייחס לכך במהלך סעודות הפסח:

כשנסבו הדברים – בסעודת ליל א' דחג הפסח תש"ל (סעיף וא"ו – 'המלך במסיבו' כרך ב' עמ' צח) – על עניין ה'הסיבה', אמר הרבי:

באמת יש עוד עניינים שהיו צריכים להיות בהסיבה וכגון 'שולחן ערוך' וכיוצא בזה, ולפועל אין עושין כן.
וכאן גילה:

אאמו"ר [=אדוני אבי מורי ורבי] היה מיסב אפילו בשעה שהיה מעשן [אחר כך הוסיף] כשהייתי בווארשא לא ראיתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שהסב בשעה שהיה מעשן.

בליל שביעי-של-פסח באותה שנה (שם עמ' קכג) שאל רש"ג את הרבי: מה שדובר בימים הראשונים שאביו ז"ל היה מעשן בהסיבה, האם נהג כך בכל פעם שהיה מעשן?

תשובת הרבי: הוא היה מיסב רק פעם אחת, כדי להראות שגם זה צריך לעשות בהסיבה. ושוב שאל רש"ג: האם כאשר היה אוכל את שאר הסעודה היה גם כן מיסב?

הרבי השיב: לא.
רש"ג שאל שוב: אם כן, נמצא שהעישון היה יותר חשוב מהסעודה??!

והרבי הבהיר: לאכול – הרי בלאו-הכי אוכלים בהסיבה, שהרי ה'כזיתים' נאכלים בהסיבה. ההסיבה בשעת העישון – הייתה רק כדי להראות שגם בעניין זה שייך עניין ההסיבה, כנ"ל.

ולגבי מנהגו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ציין

עליו, והעישון שלהם הוא עניין אחר לחלוטין... (מגדל עז, כפ"ח תש"מ, עמ' צו והערה 44 שם). פעם, בעיצומה של התועדות י"ט כסלו תרע"ג (שנתפרסם כ"ט הגדול), ביקש הרבי הרש"ב לעשן סיגריה והחסיד הגביר ר' שמואל אבא דוליציקי, שרצה לזכות בשימוש הצדיק, ניסה להצית גפרור עבור הרבי אולם מרוב הדוחק וההתרגשות כבה הגפרור פעם אחר פעם... פעם נשבר הגפרור ופעם לא נדלק, ובכל אותו זמן המתין לו הרבי הרש"ב עד שהצליח להדליק את הסיגריה" (תשורה איידלמן, תשנ"ט).

מקטרת למופת...

וכך מסופר ב'רשימת היומן – תרצ"ג' (עמ' שב), כי קודם שנלקח כ"ק אדמו"ר הזקן למאסר, שלח פדיון-נפש להרה"צ ר' לוי יצחק מבארדיטשוב בידי ר' יעקב סמיליאנער... וידלק ר' לוי יצחק את הליולקע [=מקטרת] – ויאמר: במקטרת זו הייתי יכול לשרוף את כל פטרבורג...

ויענה ר' יעקב: אדמו"ר הזקן הוא ממדינת רייסין ואינו נוהג בדרך של מופתים, כלומר ביטול העולם!...

כ"ק אדמו"ר מהר"ש היה מעשן, והכלי לסיגריות היה משל זהב. תורת מנחם כרך כא עמ' 274 ובכמה מקומות, למשל בתיאור המופיע ב'שמועות וסיפורים' (ח"ג, עמ' 190); שיחות-לנוער ח', עמ' 1267, ושם: "אכן נכנסתי אל הרבי, אך כאשר ראיתי את פניו האצילות נרתעתי ופחדתי להתקרב... הרבי הבחין בי רמז לי להתקרב ולשבת ופתח בפני נרתיק של סיגריות עשוי זהב, ואמר לי: 'אתה הרי מעשן... קח לך סיגריה'. וחיך אלי בנועם".

בחזיון של הרבי הריי"צ בשנת תרפ"ט אודותיו סיפר לרבי (שם עמ' קנ) כי ראה את אחיו ישראל אריה ליב במחיצת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע – ולעס בשפתיו, איני יודע אם פפירוסיה [=סיגריה]... או איזה דבר..."

מעשה ה'קטורת'

בשנת תש"ג אסר הרבי ריי"צ את העישון לתלמידים עד גיל עשרים • הרבי לא רצה להטיל איסור על דבר שאדמו"רים וחסידים נהגו בו במשך דורות • על מנהגו של אבי הרבי להסב בעת העישון בליל הסדר • מדוע אין הרבנים יוצאים באיסור עישון הסיגריות? • על הצורך בתוספת בריאותם הרוחנית של בני ישראל על ידי תורה ומצוות אין כלל חילוקי דעות – ויש לעורר זאת שוב ושוב עד מאה פעמים!

תקנת כ"ק אדמו"ר הריי"צ

בי"ב טבת תש"ג פנה כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ במכתב (אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ כרך ז' עמ' 70) אל הנהלת הישיבה – תומכי תמימים המרכזית בברוקלין:

"לאסור באיסור גמור ומוחלט את העישון לתלמידים פחותים מבן עשרים שנה... ואיסור זה חל על כל התלמידים בכל מקום שהם בכל משך כ"ד שעות המעט'לעת... ואת ידידי התלמידים יחיו אשר בגיל מעשרים ומעלה יבקש בשמי לטובתם – ברוחניות ובגשמיות – שישתדלו לעזוב את העישון על ידי שימעטו בזה מיום ליום, עד אשר יעזבוהו לגמרי..." (וראה שם עמ' ער"עז; פז; את התעניינותו עד כמה פעלו הדברים).

[בהמשך מוסיף שם: "בשני הימים דראש השנה לא לעשן מקטורת – פאפיראסען – גם בצנעה... גם אלו שהם מעשנים – רייכערן – כל השנה...". ראה ספר אוצר מנהגים עמ' נביג (ובנסמן שם)]. בחורף תשל"ו התבטא הרבי ב'יחידות' ('היכל מנחם' כרך ג' עמ' רנזרח):

בנוגע לעישון סיגריות – ישנו הרי כבר המכתב דכ"ק מו"ח אדמו"ר.

בעקבות דברי הרבי התקיימה אסיפת ההנהלה עם התלמידים הלומדים ב'770, וכולם נתבקשו להפסיק לעשן. לאחר האסיפה התפרסם ב'770 מכתבו של הרבי הריי"צ. כמו"כ פורסם תקנון חדש (מטעם הנהלת הישיבה), שכל הרוצים לעשן צריכים לצאת מה'זאל'. "בסיום האסיפה הזכיר הרה"ח ר' דוד ע"ה רסקין שוב את התקנה החדשה שלא לעשן סיגריות והדגיש כי הכוונה היא גם שלא בשעת סדרי הלימודים וכו'" (ראה 'היכל מנחם' שם, מתוך רשימת הריי"מ ש' סוסובר מראשון לציון).

בקשה, לא איסור

סח הרב מנחם זאב הלוי גרינגלאס, משפיע ישיבת תומכי תמימים במונטריאל ('ליקוטי סיפורי התועדות' עמ' 72):

הייתה תקופה שהרבה בחורים היו מעשנים סיגריות. סיפרתי על תופעה זו לכ"ק אדמו"ר ב'יחידות'. הרבי אמר לי אז שאינו יכול להוציא איסור על זה, מכיוון שחותנו הרבי הקודם היה מעשן, אבל הזכיר לי את המכתב שאוסר לעשן עד גיל עשרים ומבקש ("בקשה נפשית") שגם לאחר

גיל זה לא יעשנו.

לא בריא לגוף ולנשמה

רק לאחרונה חשפנו במדור זה הוראה ברורה פרטית בשלילת העישון (פורסם בגיליון א"ג, פרשת שמות שנה זו, עמ' 9):

הגב' ז.פ. כתבה לרבי – בעקבות הצעת חברותיה מנשות חב"ד שלא ראו בעין־פה את הרגלה לעשן בגלוי בד בבד עם התקרבותה לחסידות – והרבי הגיב ב'יחידות': "עישון סיגריה אינו בריא לגוף ולבסוף לא בריא לנשמה, והעישון גורם להתנהגות בלתי ראויה".

עדות המזכיר

"מעולם לא ראיתי את הרבי מעשן" כך השיב המזכיר הרב ניסן שי' מינדל לשאלת ה'ת' ישראל צבי שי' גליצנשטיין ויוסף יצחק הלוי שי' גורעוויטש – באחד הביקורים שערך בארץ־הקודש, והם ליווהו בנסיעתו (נרשם מפי הרה"ת ר' ישראל צבי שי' גליצנשטיין).

אתכפיא על עישון...

בעשרת ימי תשובה תשכ"ז נכנס אל הרבי ל'יחידות' החסיד ר' אשר ששונקין, שיצא מרוסיה זמן קצר קודם לכן. על רגע מעניין במהלך ה'יחידות' כתב באותם ימים הרה"ת ר' אברהם ברוך גרליצקי שליט"א (כיום ר"מ בשיבת אהלי תורה בני.י):

"נכנס ר' אשר ל'יחידות' ומסר לרבי סיגארים מרוסיה. כ"ק אדמו"ר שליט"א התבטא: בכלל, אינני מעשן, ונטל סיגר אחד. את השאר הורה לו לחלק (למעשנים?) בבית־המדרש.

"ר' אשר סיפר לרבי סיפור מהרבי מוהרש"ב נ"ע, שבתקופה מסוימת הילכה שמועה שבטבק מערבים שיכר שהנו חמץ, וממילא נאסר העישון בפסח. החסיד ר' שמואל גוראריה דאג לטבק מיוחד מתוצרת בית, ושלח ממנו באמצעות שליח לרבי מוהרש"ב. אך לפועל לא עישנם הרבי מוהרש"ב. כאשר נודע לחסיד רש"ג שהרבי לא

עישנם, חלשה דעתו. נכנס אל הרבי והסביר כי עשה הכול בכשרות מהודרת ביותר, ואמנם הביע הרבי מוהרש"ב את התחרטותו על כי לא עישנם.

"וישאל אחד מן המקורבים את הרבי מוהרש"ב (לפשר חרטתו): נו, ומה בכך, הרי בסך הכול עשיתם 'אתכפיא'. השיב על כך הרבי: 'אתכפיא' אפשר לעשות על דברים אחרים..."

"למשמע סיפורו של ר' אשר הגיב כ"ק אדמו"ר שליט"א: 'לי יש סיפור על שלא לעשן...'".

כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ היה מעשן הרבה עוד בחיי אביו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (ראה 'ימי מלך' כרך א' עמ' 473). והמסופר שם על כ"ק אדמו"ר נשיא־דורנו אינו נכון, והכוונה לכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ. – אמנם היה זה שלא בפניו, כמסופר בשיחת יו"ד שבט תש"כ (תורת מנחם כרך ז' עמ' 321), ש"כ"ק מו"ח אדמו"ר לא היה מעשן סיגריה בפני אדמו"ר [מוהרש"ב] נשמתו־עדן".

בתקופת מאסרו כתב דברי תורה כמתואר בלקוטי־דיבורים חלק ה', עמ' 1425: "...ברשותו היה עט, ובאין לו נייר כתב על בדילי הסיגריות. יותר מ מאה סיגריות היו בידי הרבי, ועל בדיליהן רשם תורה רעיונות והתרשמויות".

לימים, ככל הנראה מפאת מצב הבריאות נתבקש להפסיק לעשן (ראה 'ימי מלך' שם), ואכן בשנת ת"ש העיד על עצמו (אגרות קודש מוהריי"צ כרך יד עמ' שנט): "...העישון (ש)עזבתי לגמרי".

העישון הקדוש של הצדיקים

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע אף הוא היה מעשן, כפי שסיפר כ"ק אדמו"ר בימי השבעה על פטירת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ (תורת מנחם כרך א' עמ' 6):

היה קורה תכופות שכ"ק אדמו"ר נ"ע צלצל לרבי ואמר לו: אתה רשאי להיכנס, רצוני לעשן. הרבי היה נכנס, מדליק גפרור, מצית את הסיגריה, והרבי נ"ע היה מעשן...

על העישון של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (ואשר ניתן ללמוד ממנו גם על שאר צדיקים) אמר הגאון הראגוצ'ובי:

"מה אתה מדמה עצמך לרבי?! הרי הוא צדיק